

Dan suverenosti

Mir ni samo spomin na preteklost. Je odgovornost za prihodnost

LADISLAV LIPIČ
BLAŽ SAMEC

Ko besede postajajo orožje, je čas za razum in odgovornost.

Minil je še en državni praznik, obeležitev pa je bila natanko takšna, kot so mnogi pričakovali. Bodimo natančnejši. Od začetka priprav v koordinacijskem odboru za državne proslave pa do zaključka svečanosti ob dnevu suverenosti v pristanišču Koper so se vrstile ugotovitve večine vpletenih: nepreglednost vsebine pripravljene slovesnosti, »obogatitev« uradnega naziva državnega praznika z izrazom »osvoboditev«, ignoriranje protokolarnih pravil s pripadajočimi vojaškimi častmi predsednici republike in vrhovni poveljnici obrambnih sil, izločitev oziroma, bolje rečeno, prepoved udeležbe prapora Zveze borcev za vrednote NOB na slovesnosti, s čimer je bilo iz javnega spomina izključeno eno pomembnejših obdobij narodove zgodovine.

Vse to je veliko prispevalo k temu, da so bili številni Primorci in tudi drugi udeleženci slovesnosti upravičeno užaljeni in so se odzvali tako, kot se odzovejo ljudje, ki svoje zgodovine nikoli ne zatajijo, četudi je ta še tako boleča.

Vse to in še marsikaj povedanega, zapisanega in storjenega v minulih 35 letih me je kot vojnega veterana spodbudilo, da se oglasim z javnim pozivom k razumnosti in ohranitvi miru v naši domovini. Javni poziv je namenjen vsem, tudi tistim, ki bodo zamahnili z roko in dejali, da nam naša osamosvojitvena vojna zaradi svoje časovne kratkosti ne daje nobene legitimnosti, da bi se sklicevali nanjo kot vojni veterani.

Mir ni samoumeven. Zanj smo odgovorni vsi

Velikokrat zapisane in izgovorjene besede. Vendar začne človek, ko enkrat doživi vojno, pa čeprav le desetdnevno, drugače razumeti mir. Ne kot stanje, ki nam je za vedno zagotovljeno, temveč kot vrednoto, ki jo moramo nenehno varovati. Mir ni zgolj odsotnost streljanja, ampak tudi sposobnost ljudi z različnimi prepričanji, da živijo drug ob drugem, se poslušajo, se spoštujejo in spore rešujejo brez sovraštva in nasilja.

Prav zato me kot vojnega veterana in predsednika največje organizacije vojnih veteranov skrbi stanje duha v naši družbi. Vojni veterani ne smemo postati varuhi samo tistega dela zgodovine, ki nam je všeč. Naša dolžnost je varovati spomin, celoten spomin, tudi kadar je neprijeten in boleč. Včasih celo takšen, ob katerem bi najraje molčali.

V Sloveniji smo si v marsičem postali tujci. Pogosto se ne pogovarjamo drug z drugim, temveč drug o drugem. Vse prevečkrat namesto argumentov uporabljamo žaljivke, namesto razumevanja iščemo krivca, namesto spoštovanja drugega pa človeka na drugi strani razglasimo za nasprotnika, ki ga je treba vsaj utišati.

Takšna pot ni nedolžna in družba se ne razklene v enem dnevu. Pri nas ta proces traja že tri desetletja. V takšni družbi se ljudje začnejo zapirati v svoje kroge in vsako informacijo presojajo glede na to, kdo jo je izrekel. Postopoma postane takšen način razmišljanja merilo za resnico, pravičnost in dostojanstvo.

Ko se to zgodi, postane nevarno tisto, kar bi moralo biti v demokratični družbi samoumevno: zavedanje, da ima tudi človek, s katerim se ne strinjamo, pravico do dostojanstva, varnosti in svobodnega izražanja.

Naša vojna me je naučila, česa si ne smemo želeti

Kot vojni veteran vem, da beseda *vojna* ni metafora za vsak politični spopad, razpravo ali vsako družbeno krizo. Vojna je resnična človeška tragedija, mrtvi, ranjeni, razseljeni ljudje, razbite družine in posledice, ki jih številni nosijo v sebi vse življenje. Kot vojni veteran sem se naučil, da vojna človeka lahko marsičesa nauči, vendar mu nikoli ne more povrniti tistega, kar mu vzame. Zato danes toliko bolj cenim mir, svobodo, dostojanstvo in človeško življenje.

Zato ne želim dramatizirati razmer ali napovedovati najhujšega. Toda prav zaradi tega, kar smo doživeli, se mi zdi neodgovorno molčati, kadar se v javnosti stopnjujejo nestrpnost, razčlovečenje in opravičevanje nasilja.

Vojni veterani smo se iz zgodovine dolžni naučiti predvsem tega, da miru ne jemljemo kot nekaj večnega. Naša izkušnja nas ne postavlja nad druge ljudi. Imamo pa posebno odgovornost: da opozarjamo na posledice sovraštva in da s svojim odnosom dokazujemo, da se je mogoče tudi v najtežjih razmerah odločiti za odgovornost in človečnost. Prav tako smo dolžni ob spoštovanju celotnega zgodovinskega loka uporništva slovenskega naroda spoštovati in negovati spomin na osamosvojitveno vojno, v kateri smo imeli čast in priložnost sodelovati. Če včasih uporabimo izraz »našo«, je s tem ne lastninimo niti si zaradi tega ne lastimo zaslug.

Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!

Slovenija je večja od naših delitev

Slovenija ni last ene politične stranke, ene generacije, ene svetovnonazorske skupine ali ene razlage naše zgodovine. Je skupni dom ljudi, ki se razlikujemo po svojih vrednotah, prepričanjih in življenjskih poteh.

Pravica do različnega mnenja je eden od temeljev svobodne družbe. S to pravico je neločljivo povezana tudi odgovornost. Svoboda govora po mojem razumevanju ne pomeni, da smo brez odgovornosti za izrečeno, tudi če sedimo v parlamentarnih klopeh. Politična ostrina ne opravičuje groženj. To velja za vse. Za politike in njihove nasprotnike, za javne osebnosti in medije, za organizacije in za vsakega izmed nas.

Na družbenih omrežjih pa se jeza in žalitve širijo hitreje kot razumevanje in dobra beseda. Toda če bomo pozabili govoriti drug z drugim, bomo pozabili tudi, kako živeti drug z drugim. Zato si ne bi smeli dovoliti, da nas razlike privedejo do sovraštva.

Od tistih, ki imajo v družbi večjo moč, večji vpliv in večjo odgovornost, se pričakuje tudi več samonadzora in zadržanost pri izrekanju besed, ki lahko zanetijo dodatne spore.

Toda odgovornosti ne moremo preložiti samo na druge. Tudi sami moramo s svojim ravnanjem prispevati k umiritvi razmer ali njihovemu nepotrebnemu zaostrovanju.

Nasilje se ne začne šele s prvim udarcem

Ko govorimo o nevarnosti nasilja, ne mislimo samo na fizično nasilje, kajti nasilje nastaja tudi takrat, ko grožnje postanejo običajen del javnega govora, ko se zasmehovanje in ponižev anje razglašata za pogum, ko se maščevanje prikaže kot pravičnost in ko se za nasilna dejanja iščejo opravičila, če so storjena v imenu lastnih prepričanj, interesov ali domnevno višjih ciljev.

Zato moramo biti pozorni na vsako spodbujanje nasilja, ne glede na to, proti komu je usmerjeno. Ne smemo imeti dveh meril: enega za tiste, ki jih sprejemamo, in drugega za tiste, ki jih zavračamo.

Obenem moramo biti previdni, da ne razglasimo vsakega ostrega nesoglasja ali spora za nasilje. Demokratična družba potrebuje odprto, včasih tudi ostro, neprijetno razpravo. Protest je legitimna oblika izražanja državljanske volje, toda ko se pojavijo konkretne grožnje, jih je treba jemati resno, jih ustrezno prepoznati in storiti vse, da ne pride do njihove uresničitve.

Dolžnost nas, ki smo izkusili vojno

Kot vojni veterani imamo do slovenske družbe poseben dolg. Ne zato, da bi drugim določali, kako morajo misliti, temveč zato, ker se zavedamo, kako dragocene so stvari, ki se nam v miru zdijo samoumevne – mir, svoboda, varnost, dostojanstvo, medsebojno spoštovanje in možnost, da o svoji prihodnosti odločamo sami.

Naša dolžnost ni, da se ponovno razvrščamo v tabore preteklosti in sedanjosti, ampak da branimo vrednote, zaradi katerih je vredno živeti v svobodni družbi. Svoboda, demokracija, človekovo dostojanstvo, pravičnost in medsebojno spoštovanje niso last nobenega političnega tabora, temveč skupna dediščina in odgovornost vseh nas. Kajti prihodnosti ne bomo zgradili tako, da bomo znova odpirali jarke preteklosti, temveč tako, da bomo znali stopiti skupaj okoli vrednot, ki nas kot ljudi in kot narod povezujejo. Prihodnost naše skupnosti ne more temeljiti na ustvarjanju razdora in delitev, žaljenju nasprotnikov, blatenju drugače mislečih, širjenju vedno novih laži in vzbujanju strahu med ljudmi.

Še vedno imamo možnost izbire

Morda se bo komu zdelo, da je poziv k umiritvi razmer naiven. Da sta v času ostrih, za zdaj še zgolj besednih spopadov, pisanje in govor o medsebojnem spoštovanju premehka, da je dialog izguba časa in da je treba drugače misleče preprosto premagati.

Toda prav v takšnih trenutkih je poziv k umiritvi razmer še toliko pomembnejši. Ne zato, ker bi morali prezreti razlike, opustiti svoja stališča ali se odpovedati odločnemu zagovarjanju svojih prepričanj, ampak zato, ker način, kako se soočamo z različnostjo, pove veliko o družbi, v kateri želimo živeti. Demokracija namreč ni v tem, da nasprotnika utišamo ali premagamo za vsako ceno, temveč v tem, da znamo tudi v nesoglasju ohraniti spoštovanje, prisluhniti drug drugemu in iskati skupne poti. Besede lahko poglabljajo razkole, lahko pa gradijo mostove. Od nas samih je odvisno, katere bomo izbrali. Umirjenost ni šibkost, dialog ni poraz in spoštovanje ni popuščanje. To so znaki odgovornosti in prihodnosti, ki jo soustvarjamo.

Slovenija ne potrebuje novih sovražnikov. Potrebuje več ljudi, ki bodo kljub zaostrenim razmeram ostali razumni, odločni in človeški. Ljudi, ki bodo znali braniti svoja stališča in hkrati drugim ne bodo odrekali pravice do obrambe njihovih. Ljudi, ki bodo znali opozoriti na krivice in ne bodo zahtevali maščevanja. In ljudi, ki bodo razumeli, da domovina ni zgolj plen, ki si ga delimo, temveč tudi skupna odgovornost za svet, v katerem bodo živeli naši otroci in vnuki.

Demokracija ni v tem, da nasprotnika utišamo ali premagamo za vsako ceno, temveč v tem, da znamo tudi v nesoglasju ohraniti spoštovanje, prisluhniti drug drugemu in iskati skupne poti.

Kot vojni veteran si želim, da bi bila naša zgodovinska izkušnja dovolj poučna in da nam ne bi bilo treba znova preizkušati, kako daleč nas lahko pripeljeta sovraštvo in nezmožnost dialoga.

Ne vem, kakšne preizkušnje so še pred nami. Vem pa, da jih bomo lažje premagali, če bomo ohranili sposobnost pogovora, spoštovanje pravne države in zavest, da smo kljub razlikam odgovorni drug za drugega ter za prihodnost naše skupne domovine. ●

Upokojeni generalmajor Ladislav Lipič je nekdanji načelnik generalštaba Slovenske vojske, danes je predsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo.

Objave so namenjene interni uporabi v skladu z odločbami ZASP in se brez soglasja imetnika pravic ne smejo prosto razmnoževati in distribuirati!